

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS TARNYBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1316 21 IR 33 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Valstybės tarnyboje stebima ryški karjeros valstybės tarnautojų skaičiaus mažėjimo tendencija – nuo 2016 metais buvusių 27 017 karjeros valstybės tarnautojų iki 23 735 karjeros valstybės tarnautojų 2024 metais, taip pat laisvų karjeros valstybės tarnautojų pareigybių skaičiaus didėjimas nuo 2016 metais buvusių 2419 pareigybių iki 3029 pareigybių 2024 metais¹. Ir nors šių tendencijų priežastys yra kompleksinės (valstybės tarnybos patrauklumas, nekonkurencingas darbo užmokestis, viešojo administravimo sąvokos peržiūra ir kt.), valstybės valdymui svarbių funkcijų apimtis nemažėja, o modernių technologijų pritaikomumas viešojo administravimo veiklose reikalauja vis naujų kompetencijų ir gebėjimų. Todėl valstybės tarnybai reikalingi kompetentingi, talentingi ir motyvuoti asmenys.

Įstatymo projektu siekiama išlaikyti valstybės tarnyboje kompetentingus ir kvalifikuotus asmenis, kurie dėl valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos struktūrinių ar kitokių pokyčių buvo atleisti iš valstybės tarnautojo pareigų, taip pat susigrąžinti viešajame ar privačiame sektoriuje kompetencijas patobulinusius ir įgijusius patirties buvusius valstybės tarnautojus, kurie mato prasmę grįžti į valstybės tarnybą ir panaudoti įgytas žinias ir gebėjimus dirbdami valstybės tarnyboje.

Taip pat siekiama nustatyti valstybės tarnautojams aiškų ir teisingą priemonių už pavadavimą, papildomų užduočių ar įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą skaičiavimą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorius Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Valstybės tarnybos įstatymo 21 straipsnyje nustatyti priemonių dydžiai skaičiuojami nuo valstybės tarnautojo pareiginės algos.

Nėra reglamentuotas savo noru iš valstybės tarnautojo pareigų atsistatydinusių ir dėl valstybės tarnautojo pareigybės panaikinimo atleistų buvusių karjeros valstybės tarnautojų statuso atkūrimas. Galiojantis įstatymas numato, kad atkurti karjeros valstybės tarnautojo statusą gali būti karjeros valstybės tarnautojai, jeigu atsistatydino dėl: išrinkimo į valstybės politiko, Europos Parlamento nario pareigas ar paskyrimo į Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės skiriamo valstybės institucijos ar įstaigos vadovo – valstybės pareigūno, kito Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės ar Ministro Pirmininko skiriamo valstybės pareigūno, Seimo ar Respublikos Prezidento skiriamo valstybinės (nuolatinės) komisijos ar tarybos pirmininko, pirmininko pavaduotojo ar nario, taip pat pagal specialųjį įstatymą įsteigtos komisijos, tarybos, fondo valdybos pirmininko ar nario, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo, valstybės tarnautojo statusą turinčio įstaigos vadovo, priimto į pareigas šio įstatymo arba specialiųjų įstatymų nustatyta kadencijai, pareigas; darbo viešojo administravimo srityje tarptautinėje organizacijoje ar institucijoje, Europos Sąjungos institucijoje ar įstaigoje, Europos Komisijos ar Tarybos įsteigtoje institucijoje, Europos Komisijos ir Europos Sąjungos valstybių narių bendrai įsteigtoje organizacijoje (konsorciуме), civilinėje tarptautinėje

¹ Atviri valstybės tarnybos duomenys: <https://statistika.vtd.lt/index.html>

operacijoje ar misijoje arba užsienio valstybės institucijoje; išvykimo kartu su priimtu, perkeltu, paskirtu arba išrinktu dirbti užsienyje ar ilgiau negu 6 mėnesiams išsiųstu tobulinti kvalifikaciją sutuoktiniu ar partneriu (išskyrus diplomato statusą turintį sutuoktinį ar partnerį). Taip pat diplomatų sutuoktiniai ar partneriai, kurie iš karjeros valstybės tarnautojo pareigų atsistatydino savo noru dėl išvykimo kartu su sutuoktiniu ar partneriu, paskirtu dirbti užsienyje, ir asmenys, sudarę terminuotą diplomato tarnybos sutartį pagal Diplomatinės tarnybos įstatymo 28 straipsnio 2 ir 4 dalis.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūloma nustatyti, kad valstybės tarnautojams mokamos priemokos už pavadinimą, papildomų užduočių atlikimą ar įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą būtų skaičiuojamos nuo pareiginės algos su priedu už tarnybos Lietuvos valstybei stažą. Atitinkamai siūloma patikslinti ir nustatyti priemokų maksimumą – kad maksimali priemokų suma skaičiuojama nuo pareiginės algos su priedu už tarnybos Lietuvos valstybei stažą. Pažymėtina, kad dažnai valstybės tarnautojai, turintys tarnybos Lietuvos valstybei stažą, patenka į nelygiavertę padėtį, kadangi asmenims, naujai priimamiems į valstybės tarnautojo pareigas, pareiginė alga nustatoma kaip ir tapačias funkcijas vykdančio valstybės tarnautojo pareiginė alga su stažu, todėl sąlyginai ilgai valstybės tarnautojo pareigas einančio valstybės tarnautojo pareiginė alga būna mažesnė už naujai priimto. Pagal esamą reglamentavimą priemokos valstybės tarnautojams mokamos nuo pareiginės algos, todėl didesnė pareiginė alga reiškia ir didesnę priemoką pinigine išraiška. Priemoka, mokama nuo pareiginės algos su priedu už tarnybos Lietuvos valstybei stažą, skatintų valstybės tarnautojus prisiimti papildomas užduotis ar pavaduoti kitus valstybės tarnautojus, taip pat didintų teisingumo jausmą, jeigu dėl objektyviai susiklosčiusios situacijos yra padidėjęs darbo krūvis ir už jį teisingai atlyginama.

Siekiant į valstybės tarnybą sugrąžinti arba valstybės tarnyboje palikti reikiamas kompetencijas viešajame ar privačiame sektoriuje įgijusius ar patobulinusius buvusius valstybės tarnautojus, Valstybės tarnybos įstatymą siūloma papildyti nuostata, kad karjeros valstybės tarnautojas, savo noru atsistatydinęs iš valstybės tarnautojo pareigų dėl kitų, nei Valstybės tarnybos įstatymo 33 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų priežasčių, taip pat, karjeros valstybės tarnautojas, atleistas iš pareigų Valstybės tarnybos įstatymo 35 straipsnio 1 dalies 10 punkto pagrindu (dėl pareigybės panaikinimo) turi teisę per 2 metus nuo atsistatydinimo (pareigybės panaikinimo) iš valstybės tarnautojo pareigų atkurti karjeros valstybės tarnautojo statusą. Siūlomas 2 metų terminas, kadangi tai yra pakankamas laikas įgyti patirties kitose pareigose viešajame ar privačiame sektoriuje, tačiau taip pat dar neprarandami įgūdžiai ir gebėjimai atlikti viešojo administravimo funkcijas. Praktikoje galimai susiklosčius situacijai, kad buvęs valstybės tarnautojas galėtų atkurti statusą vadovaujantis keliais Valstybės tarnybos įstatyme numatytais statuso atkūrimo pagrindais, vadovaujantis bendraisiais principais turėtų būti taikomos asmeniui palankesnės sąlygos.

Siūlomi pakeitimai būtų taikomi tik buvusiems karjeros valstybės tarnautojams, kadangi įstaigų vadovų korpusui formuoti Valstybės tarnybos įstatymas nustato specifines sąlygas – centralizuotus konkursus, kadencijų ribojimus ir tarnybos tęstinumą kitose pareigose pasibaigus kadencijai.

Įgyvendinant Viešojo administravimo įstatymo ir Valstybės tarnybos įstatymo nuostatas 2024 metais valstybės ir savivaldybės institucijose ir įstaigose vyko valstybės tarnautojų pareigybių peržiūra, siekiant įvertinti jų atitiktį pakeistoms viešojo administravimo ir valstybės tarnautojo sąvokoms. Valstybės tarnautojo sąvokos neatitinkančios valstybės tarnautojų pareigybės turėjo būti panaikintos arba vietoj jų įsteigtos darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybės. Praktikoje susiklostė situacija, kad valstybės ir savivaldybės institucijose ir įstaigose tapačios pareigybės buvo įvertintos skirtingai ir atitinkamai vienose institucijose priskirtos valstybės tarnautojo pareigybei, kitose – darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartis. Siekiant, kad dėl skirtingo aukščiau minėtų įstatymų nuostatų taikymo valstybės tarnyboje nebūtų prarastos kompetencijos, taip pat asmenys, kurie ėjo karjeros valstybės tarnautojo pareigas, tačiau dėl pasikeitusio teisinio reglamentavimo jų pareigybės priskirtos darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartis, pareigybėms, turėtų galimybę grįžti

į kitas lygiavertes ar žemesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas, siūloma nustatyti, kad atkurti karjeros valstybės tarnautojo statusą turi teisę ir iki įstatymo įsigaliojimo dėl valstybės tarnautojo sąvokos neatitinkančios valstybės tarnautojo pareigybės panaikinimo atleisti valstybės tarnautojai, taip pat valstybės tarnautojai, sutikę sudaryti darbo sutartį dėl darbo toje pačioje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, kai vietoje jų valstybės tarnautojo sąvokos neatitinkančios pareigybės buvo įsteigta darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, pareigybė (per dvejus metus nuo įstatymo įsigaliojimo).

Pažymėtina, kad visais atvejais būtų taikomos Valstybės tarnybos įstatyme nustatytos bendrosios karjeros valstybės tarnautojo statuso atkūrimo taisyklės, pavyzdžiui, asmens atitikties Valstybės tarnybos įstatymo 5 ir 9 straipsniuose nustatytiems reikalavimams, gebėjimų atlikti pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas patikrinimas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymas nesusijęs su įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą: kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymą, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projektu esamos sąvokos nekeičiamos ir naujos sąvokos neapibrėžiamos.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams neprieštarauja.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus įstatymą, iki jo įsigaliojimo Vyriausybė turės pakeisti Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimą Nr. 1176 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės. Priemokos valstybės tarnautojams mokamos iš asignavimų valdytojams atitinkamais metais patvirtintų asignavimų ir dėl jų mokėjimo sprendžia valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmuo.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“: „valstybės tarnautojas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.